

Härlig bänk

av bara en planka

TRIVSEL I
TRÄDGÅRDEN
– gör det själv

Plankan sågas

Det första du ska göra är att hitta en tjock plank, gärna hyvlat, och det gör inget om den har bark på långsidorna. Vi hade tur och fann en 50 mm tjock och 40 cm bred plank på en brädgård. Finner du ingen på byggvaruhus eller brädgård så kan du kontakta ett lokalt sågverk.

Det går förstås att tillverka bänken av t.ex. 145 mm breda brädor, men om du finner en minst 35 cm bred plank, så kan du använda dig av kärnvirke.

Bänkens storlek anpassas efter bredden på plankan när du har sågat bort den mjuka veden närmast barken. Här görs brädorna 16 cm breda och sedan ritas vi ett benkryss, 42 cm högt och med en bredd nertill på 30 cm.

1 Vi ritas ett benkryss och en genomskärning av bänken på en masonitskiva. Sitsens bredd anpassas efter plankan och avståndet mellan benen ska vara lika stort upptill som nertill. När ritningen är klar läser vi smyginkeln efter den.

Exakt mitt i kärnvirket dras ett streck med snörslå och sedan klyvs plankan.

2 Plankan delas på mitten i hela sin längd. Då får vi också en helt rak kant att arbeta från. Vi minskar också risken att sitsen slår sig. Lägg märke till att vi delar plankan mitt i kärnvirket, inte längs plankans egen mittlinje.

SVÄRIGHETSGRAD:

Det är rätt enkelt men ta god tid på dig. Var nogga med alla detaljer och det fina virket.

TIDSÅTGÅNG:

Ett par dagar.

PRISBILD:

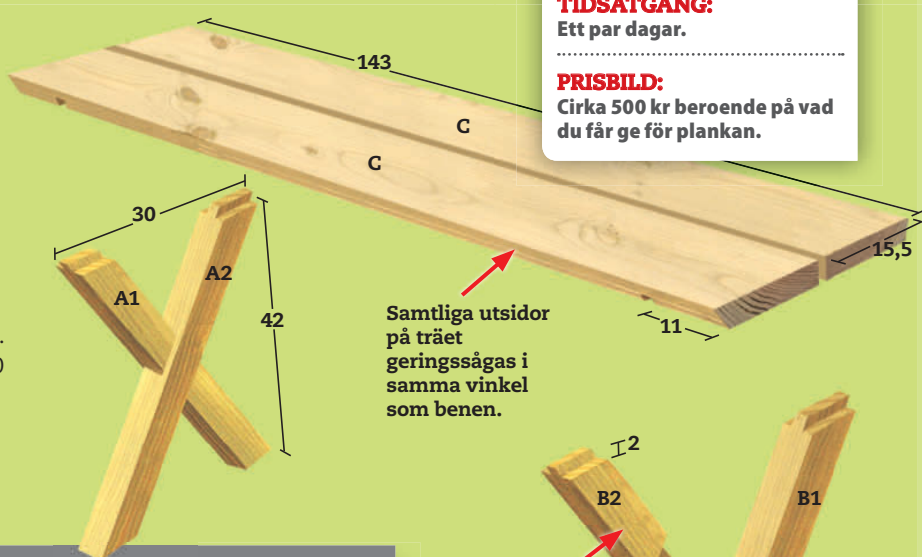
Cirka 500 kr beroende på vad du får ge för plankan.

Denna enkla men härliga bänk tillverkas av en enda bred och tjock plank. Den sätts ihop på klassiskt sätt så det går åt endast 6 skruvar till monteringen.

Historien om och bakgrunden till denna bänk tröttnar du aldrig på att berätta för dina gäster, och de kommer säkert att lyssna för bänken är lite speciell. Du skaffar en bred och tjock plank, sågar upp den i sex bitar, trollar lite med klassiska träfogar och spänner ihop delarna med sex skruvar. Resultatet blir denna rustika och mycket läckra bänk.

Monteringen är dock lite mer komplicerad än beskrivningen av den, för det kräver precision och noggrannhet att få ett bra resultat. Men mäter du noga kan du sätta bänken i finrummet.

Till bänken har vi använt en 5 cm tjock och 40 cm bred granplanka av finaste slag som hittats på en brädgård. Plankan hyvlades ner till 4,5 cm. Träet är formstabil, tungt och lättbearbetat och gav oss en fin historia att berätta vidare.

DETTA HAR ANVÄNTS

Material

En plank av douglasgran, 4,5 cm tjock, 250 cm lång och minst 35 cm bred, som sågas till ben och sits:

- 4 ben (A + B) à 8 x 54 cm
 - 2 sittbrädor (C) à 143 cm
- Plankan sågas itu på längden exakt på mitten.

Dessutom:

- 4 skruvar, 6 x 120 mm
- 2 hopsättningskruvar med muttrar, 6 mm
- PU-lim av utetyp
- Bivax eller annat ytbehandlingsmedel

Specialverktyg

- Kap- och geringssåg
- Pluggborsats, 12 mm
- Sänksåg eller cirkelsåg
- Bandslip om du vill att det ska gå undan
- Hyvel, om du gillar hyvlade ytor
- Smygvinkel

Benens storlek beror lite på hur bred plank du får tag på. Vinkeln avgör sedan hur bred sitsen blir.

3 Benen A och B sågas ut från kortändarna på de halva bitarna.

Till att börja med kapas de 54 cm långa och med räta vinklar. Resten ordnas senare.

TIPS: Plankan kan klyvas med cirkelsåg men vi använder sänksåg och sågskena.

4 Benen A och B sågas nu till 8 cm breda brädor.

Eftersom vi nu sågar bort den mjuka veden så kommer benen att uteslutande bestå av kärnvirke och bevara formen bättre. Kärnvirke tål dessutom fukt bättre än vanligt trä.

Vi väntar med att kapa sitsen tills bänken har satts ihop.

5 Sittbrädorna C geringssågas på längden längs utsidan så att

ovansidan blir 15,5 cm bred. Klingan vinklas med hjälp av den låsta smyginkeln för då får kanten samma vinkel som benen. Nu består sittbrädorna också av kärnvirke.

Benen sätts ihop

De sågade benen ska nu sättas ihop till två kryss. Det gör vi på klassiskt snickarsätt genom att blada ihop varje benpar och sedan låsa dem med en skruv i varje. Vi använder en hopsättningsskruv, en elegant skruv med en mutter som ser ut som huvudet.

Benen läggs ihop till kryss och till att börja med hoppar vi över skruvarna. Därefter kapas benen nertill medan de upptill sågas så att det bildas en tapp på varje som sedan ska låsas i ett spår under sittbrädorna.

De två benparen är identiska. Ska bänken bli längre än 160–170 cm gör du ett benpar till och sätter under mitten.

3 De smala långsidorna putsas med slippapper. Vi gör det enkelt för oss och använder en bandslip som är fastspänd. Kanterna fasas sedan med hyvel eller slipmaskin – eller med handöverfräs.

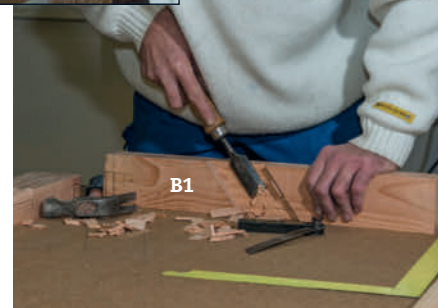

Tänk på att vända benen rätt under arbetet.

1 Benens storlek markeras medan de ligger på ritningen. Markera topp och botten och punkterna där de två bendelarna korsar varandra. Du kan ju märka dem t.ex. A1 och B1 och sätta pilar så att du vet hur de ska vändas vid monteringen.

Kapsågen ställs in på en tredjedel av benens tjocklek. Då bevarar vi styrkan bäst. Såga flera parallella spår.

2 Nu ska vi såga urtag i benen så att de kan bladras ihop. Vi sågar många spår med kapsågen och stämmer sedan bort träet med vasst stämjärn. Vi tar god tid på oss för kanterna ska vara raka och plana.

4 Sittbrädorna C putsas släta och fina och fasas av. Bandslipen är perfekt till detta eftersom den snabbt tar bort spåren från sågen som precis tagit sig igenom den tjocka plankan. Även nu används hyvel till avfasningen och bandslip till finputsning.

5 Benen läggs ihop till ett kryss. Det brukar kräva lite finjustering med såg eller stämjärn för bladfogen ska vara så exakt att delarna låser varandra.

Elegant kant

Det kan vara frestande att runda av kanterna på träet med slipmaskin eller fräs, men det är mer snickaraktigt att använda handhyvel. Och det går snabbt: tre–fyra drag i 45 grader så har kanten fasats av snyggt och exakt.

6 Kortändarna på benen kapas med sågen. Vi mäter och markerar medan benkrysset ligger på ritningen. Vi använder en stor vinkel för att överföra strecken.
TIPS: När man sågar ska klingan placeras så att halva strecket blir kvar.

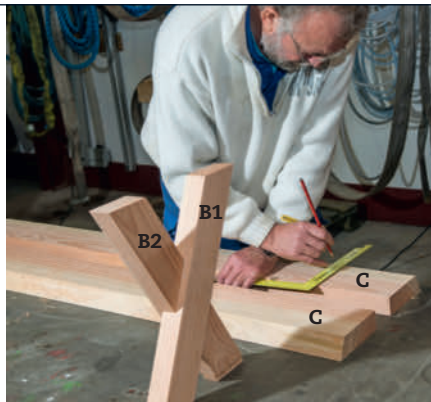

7 Uptill på benen sågas en del bort från två sidor eftersom vi vill skapa en tapp, som ska stickas in i spår under sittbrädorna. Med såg och stämjärn tar vi bort 7 mm trä på två sidor 2 cm ner från kortänden.

Bänken sätts ihop

På undersidan av sittbrädorna ska vi nu göra spår som tapparna på benen kan stickas in i. Om måtten på din bänk inte är desamma som på vår bänk, ska du se våra anvisningar som principiella.

Sittbrädorna läggs med undersidan uppåt och justeras efter benkryssen. Efterom tappen ska sitta längs kanten på sittbrädan (när det är klart), så kommer tappen att sticka ut lite innan spåren har gjorts. Det yttersta benen i krysset placerar vi cirka 12 cm från kortändan på sittbrädan och sedan markerar vi för benen.

1 På undersidan av sittbrädorna C markeras för fyra spår som benen A och B ska stickas in i. Första märket sätts när benkrysset placerats på rätt ställe och sedan finjusterar vi med hjälp av en vinkel.

Spåret sågas med kapsågen inställd på 2 cm djup.

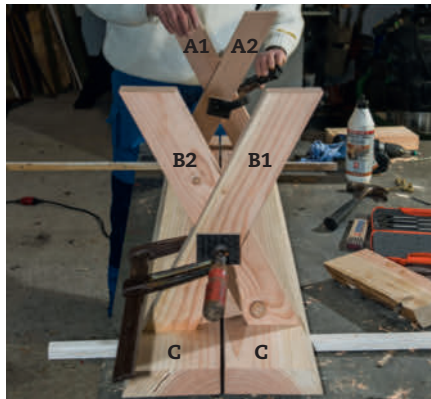
2 Spåren sågas in från sidorna och träet mellan sågspåren tas bort med vasst stämjärn. Men det kan sågen klara endast om den har utdragsfunktion. Det innersta av spåren måste vi ta för hand med stämjärnet.

Från ovansidan av sittbrädan borrar vi för pluggar och skruvar rakt ner i varje spår.

Innan benen skruvas fast förborras med 5 mm borrar.

3 Benen A och B limmas och skruvas fast under sittbrädorna C med en 6 x 120 mm skruv i varje fog. Eftersom skruvarna har huvudet uppåt döljer vi huvudena med träpluggar. Vi borrar 10 mm djupt med 12 mm borrar.

4 Benkryssen sätts ihop och fixeras med ett par skruvtvingar. Mellan tvingarna och träet lägger vi plywoodbitar för att slippa tryckmärken. Plywooden ser också till att träet inte trasas sönder när vi borrar för hopsättningskruvarna.

Hopsättningskruvens mutter är bredare än resten.

5 Benen skruvas ihop. Hålen för hopsättningskruvarna borrar mitt i varje fog med 6 mm borrar. Nu kan tvingar och plywoodbitar tas bort och hålet utvidgas på insidan till 9 mm. Är skruven för lång kapas den med bågfil.

Pluggarna borrar ut ur mörkt kärnvirke.

6 Skruvarna döljs under träpluggar. Pluggarna borrar vi ut med pluggbollar ur det trä som vi har sågat bort och de limmas fast med pu-lim. Ådringen ska följa ådringen på sittbrädorna. När limmet har härdnat skärs pluggarna av och slipas.

7 Kortändarna på sittbrädorna C geringssågas när limmet har härdnat. För att träet inte ska trasas sönder när vi kapar det med sänksågen, fäster vi kraftig maskeringstejp längs kanten. Därefter skjuter vi sågen sakta framåt.

Den färdiga bänken finputsas med fint slippapper på kloss och behandlas ett par gånger med vax tills ytan blir sidenmatt. Därefter är bänken klar och värd en historia.